

पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

पुंलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	बालकः One boy	बालकौ Two boys	बालकाः Many boys
He (That)	सः He	तौ Those two	ते Those
He (This)	एषः This	एतौ These two	एते These
He (This)	अयम् This	इमौ These two	इमे These
He (Who)	कः Who?	कौ Who both?	के Who all?

स्त्रीलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	बालिका One girl	बालिके Two girls	बालिकाः Many girls
She (That)	सा She	ते Those two	ताः Those
She (This)	एषा This	एते These two	एताः These
She (This)	इयम् This	इमे These two	इमाः These
She (Who)	का Who ?	के Who both ?	काः Who all ?

नपुंसकलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	फलम् One fruit	फले Two fruits	फलानि Many fruits
It (That)	तत् That	ते Those two	तानि Those
It (This)	एतत् This	एते These two	एतानि These
It (This)	इदम् This	इमे These Two	इमानि These
It (Who)	किम् Who?	के Who both?	कानि Who all?

लट्-लकारः - Present Tense

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः (Third Person)	बालकः पठति । बालिका पठति । मित्रं पठति ।	बालकौ पठतः । बालिके पठतः । मित्रे पठतः ।	बालकाः पठन्ति । बालिकाः पठन्ति । मित्राणि पठन्ति ।
मध्यम-पुरुषः (Second Person) युष्मद् शब्दः	त्वं पठसि ।	युवां पठथः ।	यूयं पठथ ।
उत्तम-पुरुषः (First Person) अस्मद् शब्दः	अहं पठामि ।	आवां पठावः ।	वयं पठामः ।

लट्-लकारः - Present Tense

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः (Third Person)	अस्ति	स्तः	सन्ति
मध्यम-पुरुषः (Second Person) युष्मद् शब्दः	त्वम् असि ।	युवां स्थः ।	यूयं स्थ ।
उत्तम-पुरुषः (First Person) अस्मद् शब्दः	अहम् अस्मि ।	आवां स्वः ।	वयं स्मः ।

विभक्तिः

नाम-पदम्

क्रिया-पदम्

- प्रथमा
- द्वितीया
- तृतीया
- चतुर्थी
- पञ्चमी
- षष्ठी
- सप्तमी

Subject
Object
Instrument/With
For/Give
From
Of
In/On/At

- कर्ता
- कर्म
- करण
- सम्प्रदान
- अपादान
- सम्बन्ध
- अधिकरण

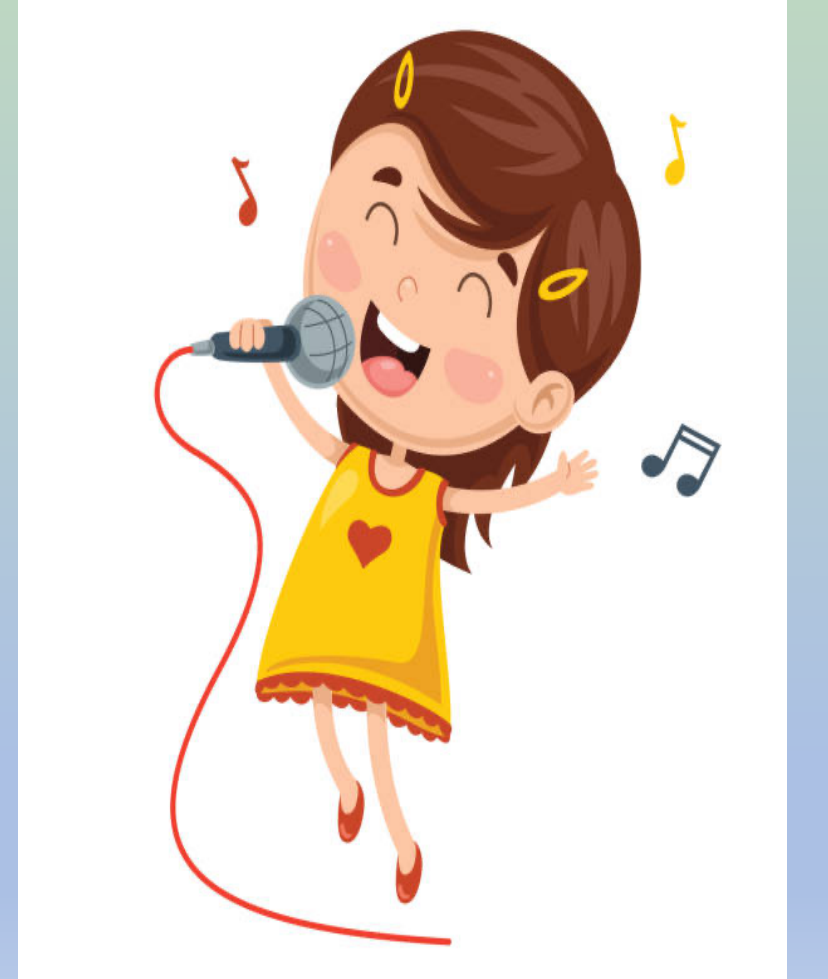
प्रथमा-विभक्तिः

बालकः पठति ।

बालिका पश्यति ।

छात्रः वदति ।

गायिका गायति ।

प्रथमा-विभक्तिः

अध्यापकाः पाठयन्ति ।

सैनिकाः रक्षन्ति ।

मित्राणि हसन्ति ।

नर्तक्यः नृत्यन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

बालकः पठति ।

Subject - बालकः (कर्ता or कर्तृ-पदम्)

Verb - पठति

Object - पाठः -> द्वितीया-विभक्तिः

बालकः पाठं पठति ।

द्वितीया-विभक्तिः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालकः	बालकौ	बालकाः
द्वितीया	बालकम्	बालकौ	बालकान्

छात्रः

देवः

वृक्षः

सेवकः

भक्तः

दीपः

वानरः

नृपः

अध्यापकः

द्वितीया-विभक्तिः

बालकःपठति । (पाठः)

बालकः पाठं पठति ।

बालकः पाठौ पठति ।

बालकः पाठान् पठति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अध्यापिकापाठयति । (छात्रः)

अध्यापिका छात्रं पाठयति ।

अध्यापिका छात्रौ पाठयति ।

अध्यापिका छात्रान् पाठयति ।

द्वितीया-विभक्तिः

बालिकाः गच्छन्ति । (विद्यालयः)

बालिकाः विद्यालयं गच्छन्ति ।

बालिकाः विद्यालयौ गच्छन्ति ।

बालिकाः विद्यालयान् गच्छन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अम्बापश्यति । (पुत्रः)

अम्बा पुत्रं पश्यति ।

अम्बा पुत्रौ पश्यति ।

अम्बा पुत्रान् पश्यति ।

द्वितीया-विभक्तिः

बालकः श्लोकं पठति ।

(श्लोकः - एक)

बालिका अध्यापकान् पश्यति ।

(अध्यापकः - बहु)

छात्रः प्रश्नौ पृच्छति ।

(प्रश्नः - द्वि)

सैनिकाः देशं रक्षन्ति ।

(देशः - एक)

द्वितीया-विभक्तिः

आरक्षकः चोरं ताडयति । (चोरः - एक)

सञ्जनाः धर्मं पालयन्ति । (धर्मः - एक)

ते आपणान् गच्छतः । (आपणः - बहु)

इमे इतिहासौ पठन्ति । (इतिहासः - द्वि)

द्वितीया-विभक्तिः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालकः	बालकौ	बालकाः
द्वितीया	बालकम्	बालकौ	बालकान्

द्वितीया-विभक्तिः

बालकः पठति ।

Subject - बालकः (कर्ता or कर्तृ-पदम्)

Verb - पठति

Object - कथा -> द्वितीया-विभक्तिः

बालकः कथां पठति ।

स्त्रीलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालिका	बालिके	बालिकाः
द्वितीया	बालिकाम्	बालिके	बालिकाः

छात्रा

नौका

माला

सेविका

भक्ता

वीणा

लता

शाटिका

अध्यापिका

स्त्रीलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नदी	नद्यौ	नद्यः
द्वितीया	नदीम्	नद्यौ	नदीः

नदी

घटी

महिषी

कूपी

कर्तरी

दर्वी

भिक्षुकी

लेखनी

द्रोणी

द्वितीया-विभक्तिः

बालकःपठति । (कथा)

बालकः कथां पठति ।

बालकः कथे पठति ।

बालकः कथाः पठति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अध्यापिकापाठयति । (छात्रा)

अध्यापिका छात्रां पाठयति ।

अध्यापिका छात्रे पाठयति ।

अध्यापिका छात्राः पाठयति ।

द्वितीया-विभक्तिः

बालिकाः गच्छन्ति । (पाठशाला)

बालिकाः पाठशालां गच्छन्ति ।

बालिकाः पाठशाले गच्छन्ति ।

बालिकाः पाठशालाः गच्छन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अम्बारचयति । (माला)

अम्बा मालां रचयति ।

अम्बा माले रचयति ।

अम्बा मालाः रचयति ।

द्वितीया-विभक्तिः

महिलाक्षालयति । (कूपी)

महिला कूपीं क्षालयति ।

महिला कूप्यौ क्षालयति ।

महिला कूपीः क्षालयति ।

द्वितीया-विभक्तिः

चोरः **पेटिकां** नयति । (पेटिका - एक)

अध्यापकः **छात्राः** आह्वयति । (छात्रा - बहु)

सा **उत्पीटिके** क्रीणाति । (उत्पीटिका - द्वि)

सेवकाः **सेवां** कुर्वन्ति । (सेवा - एक)

स्त्रीलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालिका	बालिके	बालिकाः
द्वितीया	बालिकाम्	बालिके	बालिकाः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नदी	नद्यौ	नद्यः
द्वितीया	नदीम्	नद्यौ	नदीः

द्वितीया-विभक्तिः

बालकः पठति ।

Subject - बालकः (कर्ता or कर्तृ-पदम्)

Verb - पठति

Object - पुस्तकम् -> द्वितीया-विभक्तिः

बालकः **पुस्तकं** पठति ।

नपुंसकलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलम्	फले	फलानि
द्वितीया	फलम्	फले	फलानि

पुष्पम्

सस्यम्

भुवनम्

गृहम्

छत्रम्

यानम्

पत्रम्

भवनम्

व्यजनम्

द्वितीया-विभक्तिः

बालकःपठति । (पुस्तकम्)

बालकः पुस्तकं पठति ।

बालकः पुस्तके पठति ।

बालकः पुस्तकानि पठति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अध्यापिकापाठयति । (काव्यम्)

अध्यापिका काव्यं पाठयति ।

अध्यापिका काव्ये पाठयति ।

अध्यापिका काव्यानि पाठयति ।

द्वितीया-विभक्तिः

भक्ताः गच्छन्ति । (मन्दिरम्)

भक्ताः मन्दिरं गच्छन्ति ।

भक्ताः मन्दिरे गच्छन्ति ।

भक्ताः मन्दिराणि गच्छन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

जनकः लिखति । (पत्रम्)

जनकः पत्रं लिखति ।

जनकः पत्रे लिखति ।

जनकः पत्राणि लिखति ।

द्वितीया-विभक्तिः

कृष्णः **नवनीतं** चोरयति । (नवनीतम् - एक)

अध्यापकः **मित्राणि** आह्वयति । (मित्रम् - बहु)

सा **पुष्पे** क्रीणाति । (पुष्पम् - द्वि)

सेवकाः **कार्यं** कुर्वन्ति । (कार्यम् - एक)

नपुंसकलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलम्	फले	फलानि
द्वितीया	फलम्	फले	फलानि